

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Passies van het brein

Margriet Sitskoorn (2010)
 Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker
 224 pagina's
 ISBN 9789035132238

In 2006 schreef Margriet Sitskoorn *De maakbaarheid van het brein*, een boek dat niet onopgemerkt bleef en de discussie over de mogelijkheden en beperkingen van plasticiteit in de hersenen deed oplaaien. In dit nieuwe boek behandelt Sitskoorn in negen beknopte hoofdstukken 'hoe het komt dat het soms zo moeilijk is om het zondigen te laten'. Een onderwerp dat momenteel volop in de belangstelling staat, afgaande op de kritiek die de bonuscultuur in de financiële wereld treft. Sitskoorn bespreekt in haar boek de relatie tussen hersenen en gedrag aan de hand van de zeven hoofdzondes: Hebzucht, Afgunst, Trots, Luiheid, Woede, Lust en Vraatzucht. Elk van deze zondes wordt behandeld volgens een vaste opbouw. Sitskoorn begint met een casusbeschrijving en legt daarna de link met de hersenen en wetenschappelijk onderzoek. Elk hoofdstuk eindigt vervolgens met een dilemma waarin de lezer persoonlijk wordt aangesproken.

Gezien het onderwerp zou je kunnen verwachten dat de (pre)frontaalkwab een centrale rol speelt in de verschillende hoofdstukken en dat is dan ook zo. In het inleidende hoofdstuk wordt bijvoorbeeld de geschiedenis van Phineas Gage beschreven, die schade aan de frontaalkwab opliep na een bizar ongeval. Daarna kwam geleidelijk aan het licht dat Gage veranderd zou zijn van een vriendelijke man met een groot doorzettingsvermogen in een impulsieve, vloekende man zonder enige zelfbeheersing (hoewel er inmiddels ook overtuigend bewijs is dat de werkelijke veranderingen bij Gage aanzienlijk minder uitgesproken waren dan hier vermeld). Ook in de hoofdstukken over Afgunst, Luiheid en Vraatzucht worden enigszins groteske personen beschreven die schade aan de frontale delen van de hersenen opliepen. Bij Hebzucht gaat het om een man die zo aan het verzamelen slaat, van tv's en koelkasten tot plastic zakken en lege dozen, dat de verzameling hem letterlijk boven het hoofd groeit. Bij Lust om een man met een onbedwingbare behoefte om vrouwenborsten aan te raken. En bij Vraatzucht

om een meisje dat zich dood zou eten als niet alle voedsel achter slot en grendel werd bewaard. Een uitklapfiguur met vereenvoudigde afbeeldingen van structuren als de amygdala, de thalamus en de nucleus accumbens helpt de lezer om zich de belangrijkste hersenstructuren die betrokken zijn bij beloning, genot en pijn voor te stellen. Naast welbekende casuïstiek, zoals Phineas Gage, staan er ook minder bekende syndromen beschreven. In het hoofdstuk over Woede staat bijvoorbeeld het Capgras-syndroom beschreven (p. 125), waarbij een patiënt ervan overtuigd is dat iemand in zijn omgeving een andere identiteit heeft aangenomen zonder van uiterlijk te zijn veranderd (dubbelganger).

Wat het boek aantrekkelijk maakt is de manier waarop Sitskoorn erin slaagt om ingewikkelde experimentele onderzoeken helder te beschrijven. Hierbij gaat het soms om ouder onderzoek, maar er komen ook zeer recente studies aan bod, zoals een experiment van Takahashi en collega's uit 2009 over afgunst als de baan van je dromen aan je neus voorbij gaat. Op wie ben je in zo'n geval dan het meest ja-

loers? Op een bekende die dezelfde kwalificaties heeft als jijzelf, of juist op een onbekende concurrent die iets heel anders heeft gestudeerd? De uitgebreide literatuurlijst bij elk hoofdstuk nodigt uit tot verder lezen over deze thema's.

De lust om te zondigen

Een minder geslaagd aspect van het boek, althans voor mij, is de manier waarop de lezer wordt aangesproken. Sitskoorn schrijft vanuit de ik-vorm en nodigt de lezer expliciet uit tot zelfreflectie en zelfonderzoek. De lezer mag lijstjes invullen met zijn persoonlijke zonde-topzeven. Aan welke zonde beleeft hij het meeste plezier? En welke heeft de meeste negatieve gevolgen? Daarnaast wordt aan het einde van elk hoofdstuk een dilemma aan de lezer voorgelegd: Zou je een middel kopen dat ervoor zorgt dat anderen makkelijker hun geld aan je zouden afgeven (p. 55)? Zou je onbewuste erotische beelden aanbieden om de lust op te wekken van de gene met wie je het bed wilt delen (p. 158)? Hoewel dit een leuke manier kan zijn om de lezer actief bij het boek te betrekken, is de toon op sommige plaatsen betuttelend. Sitskoorn geeft zelf aan dat het boek geen zelfhulpboek is, maar kan het vervolgens toch niet laten om in het hoofdstuk over vraatzucht met enkele afvaltips te komen (p. 173/173). Ook in het hoofdstuk over lust wordt de lezer aangeraden hulp te zoeken als hij last heeft van 'besmette lust' (p. 155). Deze adviezen doen afbreuk aan de door-

gaans luchtige toon van het betoog, die bijvoorbeeld naar voren komt in de originele suggestie van Alam en collega's om botox in te zetten als middel tegen negatieve gezichtsuitdrukkingen en daarmee mogelijk tegen woede (p. 142).

Passies van het brein levert voor professionals in de klinische neuropsychologie geen nieuwe inzichten op, maar het boek is dan ook niet primair voor hen bedoeld. Voor de geïnteresseerde leek is het boek een vlotgeschreven en interessante bespreking van de rol van de (pre)frontale cortex als regulerend en controlerend mechanisme voor menselijk gedrag.

Esther van den Berg

Geschiedenis van de neuropsychologie in Nederland

Paul Eling (2010)
Amsterdam: Uitgeverij Boom,
259 pagina's
ISBN 9789085069676

Paul Eling, universitair hoofddocent aan de Radboud Universiteit Nijmegen, is onze geschiedschrijver. De meesten zullen hem kennen als auteur van de stukken die verschijnen onder het kopje *Klassiekers* in dit tijdschrift. Enkele hiervan zijn ook opgenomen in het boek *Geschiedenis van de neuropsychologie in Nederland* dat in 2010 verscheen bij Uitgeverij Boom. Paul Eling heeft altijd een grote belangstelling gehad voor de historische ontwikkelingen op het gebied van het wetenschappelijk denken over de relatie tussen hersenen en gedrag door zenuwartsen, psychiaters en neurologen en psychologen. En hij heeft een fenomenaal geheugen voor al deze historische kennis. Eenieder die hem van nabij kent, weet dat hij vroeg of laat wordt geconfronteerd met een historisch feit waarmee de onjuistheid van je redenering wordt blootgelegd (... dat is apekool, dat dachten ze vroeger ook al ...). Hij heeft inmiddels al vele stukken geschreven over instituten, tests, methoden en vooral personen. Niet alleen in Nederlandse geschriften, maar ook in de internationale literatuur. In het voorwoord geeft hij aan dat dit boek bedoeld is 'voor bij de open haard'. Of hij dat ook echt vindt, durf ik te betwijfelen. Al lezende in het boek, maakt hij herhaaldelijk duidelijk dat voor het echt begrijpen van de hedendaagse neuropsychologische modellen en methoden, het bewandelen van de historische wegen zeer zinvol kan zijn. Al was het maar om niet opnieuw dezelfde verkeerde afslagen te maken.

Geschiedschrijver van de neuropsychologie

Waarom wil je de geschiedenis van je eigen vak kennen? Daar zullen mensen verschillende redenen voor hebben. Voor mij is dat vooral om de betrekkelijkheid van je kennis te beseffen. Deze is over vijftig jaar namelijk volstrekt verouderd. Er is een gereede kans dat er tegen die tijd minzaam wordt geglimlacht over de taal- of geheugenmodellen van